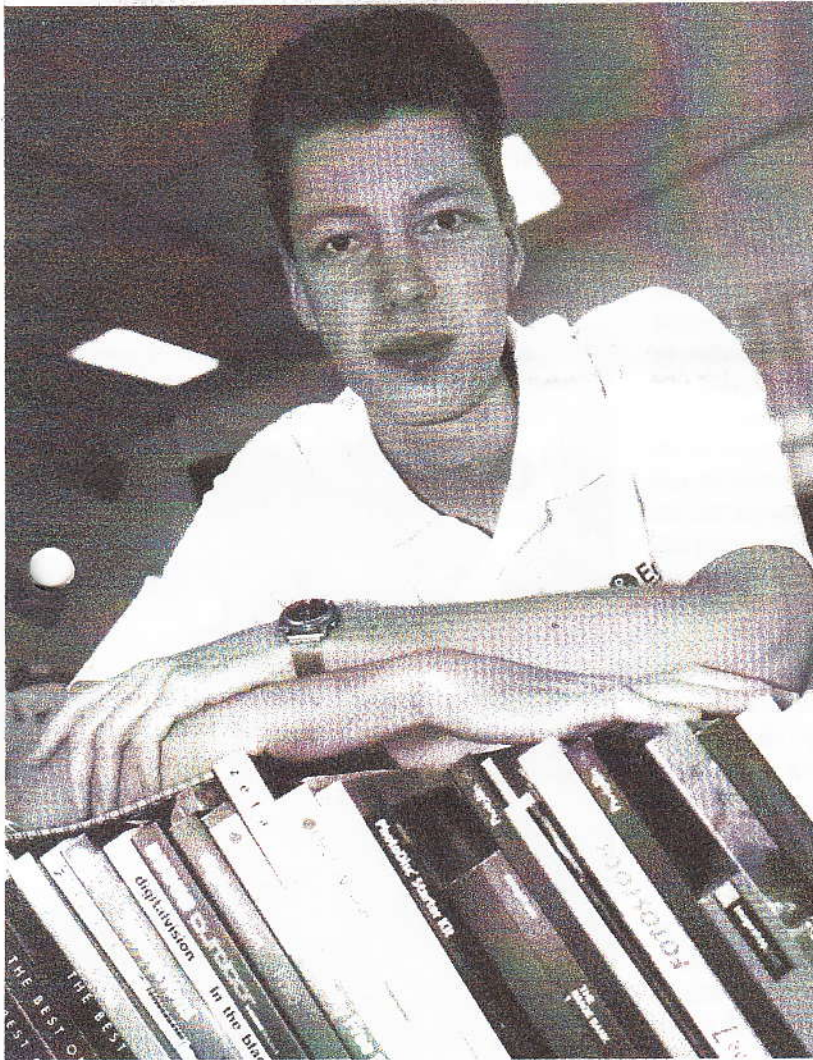

Tussen dag

D-day is voorbij en tienduizenden schoolverlaters zwermen straks weer uit naar de opleiding van hun keuze. Ook naar de grafische lycea en de hogescholen voor de kunsten. Wat verwachten zij? Hoe reëel is die verwachting en hoe moeilijk straks de sprong naar de praktijk? FNV Kiem sprak met enkele eerstejaars, enkele oudstudenten en met hun begeleiders.

Robin Nieuwland: gulden per uur.

Pietermelkamp: eigen cabaretprogramma.

De eerste dag van school of studie. Wie herinnert zich niet de zoete zindering van belofte, strijdend met een ziekmakend gevoel van onzekerheid? Of je nou vastbesloten was om uit te blinken in het vak van je dromen of vooral op zoek naar jezelf en een leven iets verder van huis, vanaf dat moment kon het alle kanten op.

Dat het aan de grafische opleidingen ook werkelijk alle kanten opgaat, blijkt wel uit de ervaringen van begeleiders aan diverse vakscholen in het land. Gerard van Esch is leerjaarcoördinator voor de vierdejaars aan het Grafisch Lyceum in Eindhoven. Als hij leerlingen spreekt, is het omdat ze problemen hebben met de docent, het rooster of de lesstof.

en droom

Die problemen zijn legio. "Velen hebben geen idee waar ze aan begonnen zijn, met name op de ICT-opleidingen. Ze hebben op een of andere manier gedacht de hele dag achter de computer te kunnen zitten en zijn soms regelrecht teleurgesteld als blijkt dat er nog zoiets bestaat als drukwerkvoorbereiding, drukken en nabewerking."

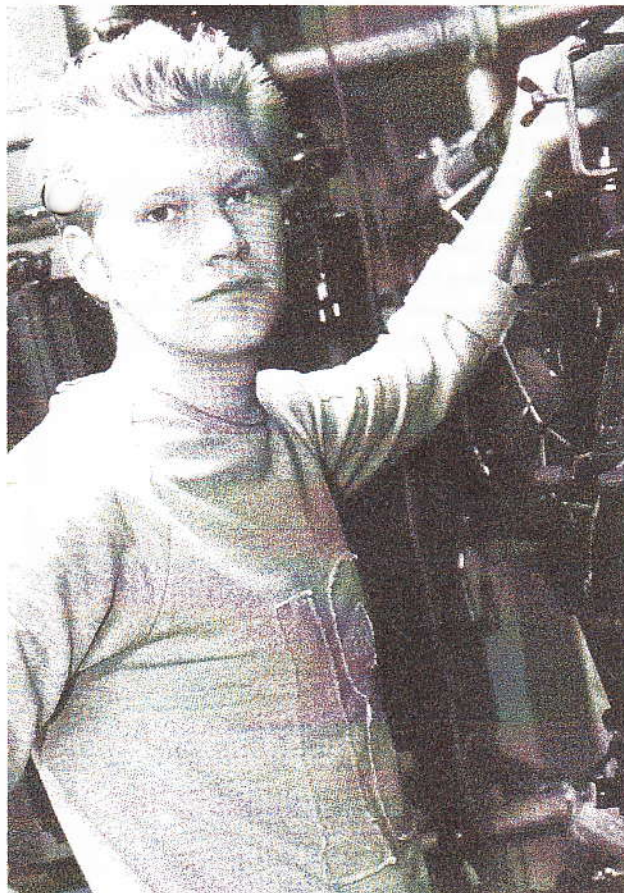
Hoe het komt, dat verkeerde beeld? ICT is een toverwoord, meent zijn collega Van Duynhoven, die als decaan dagelijks met frustraties te maken krijgt.

Ze laten zich erdoor verblinden. "Maar misschien", geeft hij toe, "is het ook wel zo, dat de praktijk zwaarder is dan je op de website ziet en op de voorlichting hoort."

Vieze vingers

Het grafische vak is niet meer bij voorbaat aantrekkelijk voor de jeugd, zo merken we aan de koortsachtige restyling. De landelijke wervingscampagnes G Kracht spreekt daarbij boekdelen. Dat jongeren zó bang zijn van vieze vingers... Laurens Janszoon Coster zou zich omdraaien in zijn graf. "Het onder-

Richard Molenschot: theaterdocent met bijbaan.

wijs is hier zelf ook debet aan", vindt Van Esch. "Er is zoveel techniek uit de opleiding gehaald, het is iets van vroeger geworden."

Als 'oude letterverters' zien Van Esch en Van Duynhoven met lede ogen aan hoe digitalisering zelfs in de schoolbanken genadeloos de stemming bepaalt. "De eigenheid van het vak verdwijnt", vindt van Duynhoven. "Op de creatieve richtingen als vormgeven en multimedia, daar loopt het storm. Maar kijk eens naar een afdeling als Grafisch Management, eigenlijk dat wat de vroegere vakopleiding inhield. Dat ligt nu praktisch op zijn gat."

Het Grafisch Lyceum Amsterdam kampt niet minder met desinteresse voor deze afdeling, maar het Deltion College in Zwolle heeft een terugval kunnen voorkomen onder andere door introductie van het onderdeel mini-onderneming. Leerlingen richten met een aandelenkapitaal van familie en vrienden hun eigen bedrijf op, proberen winst te maken en liquideren de zaak na een jaar. Het idee bleek even doeltreffend als simpel.

Mini-onderneming

Robin Nieuwland, nu bezig met zijn laatste stage, was zo enthousiast over de mini-onderneming die hij met zijn klas had opgezet, dat hij deze na de liquidatie als eenmansbedrijf heeft voortgezet. "De zestig aandelen die we voor 25 gulden hadden verkocht, waren na één jaar 60 gulden waard", zegt een tevreden ondernemer, die zelf net als zijn collega's een salaris genoot van één gulden per uur. "Ik vond het vooral heel leerzaam omdat je te maken krijgt met alle kanten van het werk."

Eau et Encre heet het bedrijfje, dat zich richt op ontwerpen en drukken van folders en logo's. Water en inkt, maar dan wat sjieker. "Vieze handen? Ja, op school. Maar met die machines die je nu in bedrijven ziet, komt er niet eens een vlekje op." Of de mini-onderneming, een initiatief dat in 1990 door het bedrijfsleven als project werd opgezet om een brug te slaan tussen school en praktijk, de redding betekent voor het drukkersvak?

M. Voorhorst, leerlingbegeleider van Robin, vindt net als de vakgenoten in Eindhoven, dat de voorlichting eerlijker moet, niet alleen vanuit de school, maar ook vanuit de bedrijven die bijvoorbeeld stageplaatsen aanbieden en naar zijn mening vaak geneigd zijn vooral de aantrekkelijke kanten van het werk te

Leerlingcoördinator

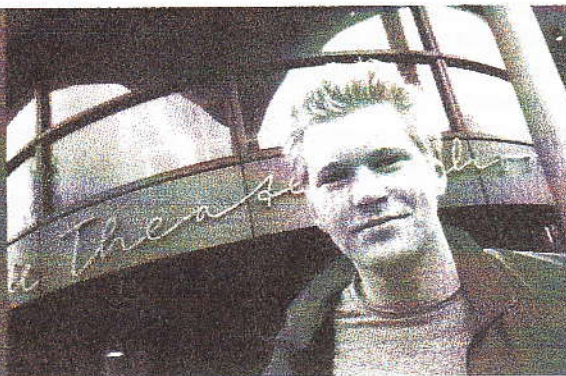
Van Esch en decaan

Van Duynhoven:

"Grafische praktijk zwaarder dan wordt voorgespiegeld."

*Richard Molenschot,
Theaterschool:
"Als je doorzet kom
je altijd wel terecht
waar je je goed
voelt."*

tonen. "Verder", zegt Voorhorst, "kun je je afvragen of de opleiding zo breed moet zijn. De grafische wereld verandert zo ontzettend snel, je moet daar met je aanbod steeds in mee. Hoe breder, hoe moeilijker." Snelle veranderingen en een onvermijdelijk imago-probleem tekenen zo onderhand het grafische vak. Van Duynhoven bespeurt nog een trend. "Vroeger was MBO een eindstation. Als je dat had gedaan kreeg je ook meestal een goede baan. Nu willen jongeren liever doorleren om meer kansen te hebben op de arbeidsmarkt. Bij ons vandaan gaan er veel door naar de Hogeschool Brabant."

In de kunst

Een van de faculteiten van die Hogeschool Brabant is de Academie St. Joost in Breda. De opleiding kent drie richtingen: autonome beeldende kunst, vormgeving en communication & multimedia design. Weten de pas afgestudeerde MBO'ers die willen doorstuderen wat ze daar kunnen verwachten? "Nee", zegt decaan Aafke de Baat onomwonden. "Ze zijn meer op de praktijk gericht dan op de kunsten. Ze denken dat ze veel geleerd hebben, maar moeten eigenlijk vooral afleren en herkaderen."

"We zijn daarin vrij strak en hard en daarvoor is ook het algemeen vormend propedeusejaar bedoeld. Het gaat natuurlijk om talent, maar het gaat ook om leren analyseren en concentreren op persoonlijke doelstellingen."

Anders dan vroeger is er nu ook veel aandacht voor de beroepsmatige kanten van het kunstenaarschap en het vak van grafisch ontwerper. De Academie St. Joost heeft hiervoor zelfs een verplichte module ontwikkeld: Kunstzaken. 'De tijden dat een student van een academie voor kunst en vormgeving bij zijn diploma meteen een verwijsbriefje voor de Sociale Dienst kreeg, zijn definitief voorbij', luidt veelzeggend de eerste regel van het boekje dat Henk Pauwels, voorlichter en docent Kunstzaken, over het vak samenstelde.

"Studenten in de toegepaste richtingen zijn over het algemeen al wat praktischer ingesteld dan die in de autonome kunsten", zegt Pauwels. "Zoals er ook altijd een groep studenten is die kiest uit overtuiging en een groep die een ideaalbeeld nastreeft. Maar je moet nooit vergeten dat parallel met de studie altijd een privé-leven loopt waarin dingen heel snel kunnen veranderen. Het welslagen van de studie hangt daar nauw mee samen. Studenten schrijven daarom in hun eindexamenjaar een startersplan met zowel zakelijke als persoonlijke doelstellingen. Als ze willen, krijgen ze daarbij een persoonlijke coaching."

Op zoek

"Persoonlijke coaching, dat heb ik wel gemist", zegt zangeres Pietermelkamp. Zij studeerde in 1998 af aan het Conservatorium van Amsterdam, maar had daarvoor al een jaar toneelopleiding gedaan in Kampen en een vooropleiding zang in Hilversum. "Ik wist wel wat ik wilde: musical, lichte muziek, cabaret, maar was toch wat stuurloos in de weg ernaar toe. Dat werd me op de toneelschool al duidelijk gemaakt. 'Ga eerst een jaar iets anders doen', zeiden ze, 'het leven verkennen.' Achteraf moet ik toegeven dat ze gelijk hadden."

"Het conservatorium was qua inhoud zoals ik hoopte en verwachtte, maar toch heb ik het met hangen en wurgen afgemaakt. Misschien lag het aan mij, ik was erg op zoek, vond het lastig om mijn tijd goed in te delen. Het vroeg heel veel discipline. Daarbij: ik denk dat het heel belangrijk is als je van tevoren al veel lol hebt gehad in zingen, in koortjes en bandjes bijvoorbeeld, dat je daar een beeld van hebt. Misschien was ik er té serieus mee bezig."

"De aansluiting met de praktijk? Je weet niet echt wat je verwachten kunt, behalve dat het een gevecht wordt. Ze hadden ons denk ik wel iets meer met de neus op de feiten kunnen drukken. Wat ook raar was was dat je in die tijd nauwelijks ervaring opdeed met koorzingen, terwijl het merendeel van ons in een ensemble terecht zou komen. Nu doen ze dat wel

*Pietermel
Brummelkamp,
conservatorium-
studente:
"Opleiding vraagt
veel discipline."*

n droom

anders, bijvoorbeeld door groepjes instrumentalisten en zangers bij elkaar te brengen.”

Hoe moeilijk het was, Pieternel doet nu precies wat ze altijd wilde: lichte muziek met verantwoord stemgebruik. Begin dit jaar stond ze met haar eigen cabaretprogramma in het Amsterdamse PleinTheater, nu werkt ze aan een liedjesprogramma. Ze hoopt over enkele jaren fulltime met haar passie bezig te kunnen zijn en haar bijbaan -conciërge op het conservatorium- op te kunnen zeggen.

Auditie

Opvallend is het enthousiasme van studenten aan de Theaterschool in Amsterdam. De gangen gonzen van expressiedrang en plannen. Misschien ook niet gek in een tijd van audities. Anna van Diepen heeft hier juist een herkansing gedaan voor de opleiding tot theaterdocent. Zij studeerde al een jaar aan de theaterschool in Zwolle.

“Waarom de overstap? Dat heeft meer te maken met mijn eigen ontwikkeling dan met het aanbod in Zwolle, denk ik. De opleiding daar is meer gericht op didactiek. In de loop van de tijd, onder invloed van voorstellingen die ik zag, ben ik tot mijn eigen verbazing de kunst steeds belangrijker gaan vinden. Daar ligt in Amsterdam meer nadruk op. Ik moet overigens wel zeggen dat ik me in Zwolle ook niet helemaal thuis voelde. Het was er vrij ingetogen, hier is het veel uitbundiger. Veel studenten waren er erg met het geloof bezig, dat had ik niet verwacht.” Nog een paar weken, dan krijgt Anna de uitslag. Van zeven- à achtduizend aanmelders worden er uiteindelijk slechts enkele tientallen aangenomen. Wat er gebeurt met al die anderen? “De meesten kiezen een andere richting in hetzelfde vakgebied zegt Richard Molenschot, die een half jaar geleden als theaterdocent afstudeerde. “Als je doorzet kom je altijd wel ergens terecht waar je je goed voelt. Zelf heb ik heel lang acteur willen worden. Ik had al zeven audities gedaan in drie jaar tijd toen ik besloot deze richting te proberen. Toen ik de opleiding eenmaal ging doen, heb ik nooit een moment spijt gehad.”

Hollywood

Richard heeft net als Pieternel een bijbaan op zijn oude school en maakt daarnaast voorstellingen. “Niet de uitkomst van ons vak”, zegt hij, “maar wel vreselijk leuk om te doen. Ik denk ook dat ik in de toekomst vooral met amateurs zal blijven werken. Juist omdat ze nog niet zo gepolijst zijn, doen ze soms dingen die veel persoonlijker gekleurd zijn, dat is vaak prachtig. Toekomstperspectief? Dit vak is lucratiever dan je denkt, dankzij het vak Culturele

en Kunstzinnig Vorming op de middelbare scholen. Binnen een jaar kan iedereen ervan rondkomen.” Een jaloersmakende zekerheid moet dit zijn voor studenten aan de toneelrichting. Arent Jan Linde is derdejaars. Hij hoopt volgend jaar stage te lopen in Antwerpen en daarna bij een groot gezelschap aan te kunnen sluiten. “Ik heb altijd graag bij een vaste groep gewild”, zegt hij, “maar dat wordt steeds minder. Subsidies aanvragen, het hoofd boven water kunnen houden, er is eigenlijk maar een heel klein percentage dat daarin slaagt. Dat is toch vrij ontmoedigend.”

Robin Nieuwland:
“In een grafische
mini-onderneming
leer je alles van
het vak.”

Evengoed, weet hij, kruipt het bloed waar het niet gaan kan. Kunstenaars moeten doen wat kunstenaars moeten doen. Toch, als hij beginnende vakgenoten iets aan mocht raden? “Ik denk dat je steeds moet proberen erachter te komen waar je naartoe wilt. Je specialiseert natuurlijk langzaam en ook je smaak moet zich ontwikkelen, maar op een gegeven moment moet je wel een keuze maken, anders ben je niet effectief bezig. Daarbij, je kunt maar beter realistisch zijn. Als je bent afgestudeerd en je hebt nog nooit een mimevoorstelling gezien, maar droomt in plaats daarvan nog steeds over Hollywood, dan heb je volgens mij iets gemist.”

tekst yvonne van osch **beeld** peter heesakkers

Meer informatie:

Grafisch Lyceum Eindhoven: www.gle.nl

Deltion College Zwolle: www.deltion.nl

Stichting Mini-onderneming:
www.mini-ondernemingen.nl

Eau et Encre: <http://home.planet.nl/~nieu0076>

Conservatorium van Amsterdam: www.sca.ahk.nl

Academie St. Joost Breda: www.stjoost.nl

Theaterschool Amsterdam:

www.the.ahk.nl (info opleiding)

De ondernemende kunstenaar: www.dok.ahk.nl
(info zakelijke kanten)